

Διεμφυλικές σχέσεις και ισότητα των φύλων

Της Γκοβένη Αγγελικής

Στην πλατεία Αριστοτέλους στη Θεσσαλονίκη το Σάββατο 9 Μαρτίου 2024 συνέβη ένα περιστατικό κατά τη διάρκεια του οποίου έλαβαν χώρα γεγονότα τα οποία μας δημιουργούν ερωτήματα και προβληματισμό.

Δύο συνάνθρωποί μας που κυκλοφορούσαν «προκλητικά» ντυμένοι δέχτηκαν επίθεση και προπηλακισμό από μεγάλο πλήθος ατόμων.

Το πρώτο ερώτημα που γεννάται είναι αν ο φόβος απέναντι στο «διαφορετικό» γεννά τη βία όταν δεν υπάρχει κοινωνική παιδεία.

Το δεύτερο είναι αν η εκπαίδευση για την ισότητα αποτελεί περισσότερο από ποτέ επιτακτική ανάγκη για την κατοχύρωσή της.

Σημαντικό κομμάτι της κοινωνικής μας εξέλιξης σαφώς αφορά και την ψήφιση νόμου ο οποίος επιτρέπει πλέον σε άτομα ίδιου φύλου να παντρεύονται.

Ας αναλογιστούμε ότι μια μεγάλη μερίδα πολιτών που είναι αντίθετοι σε αυτό το νομοσχέδιο νιώθουν ότι δεν εισακούστηκε η άποψή τους. Θα εκφράζουν δημοσίως και σε κάθε αφορμή τη δυσαρέσκειά τους επειδή θεωρούν ότι η άποψή τους δεν εισακούστηκε;

Ο νόμος δημιουργήθηκε για να κατοχυρώσει το δικαίωμα των ομοφύλων στο γάμο και την κοινωνική του αποδοχή και όχι το αντίθετο.

Από τη μία πλευρά παρατηρούμε πως η κοινωνία μας κάνει σημαντικότερα και σταθερά βήματα προς την αναγνώριση της ισότητας όλων των φύλων με την αναθεώρηση του συντάγματος (για τις γυναίκες) και την ψήφιση νόμου περί γάμου μεταξύ ομοφύλων.

Από την άλλη πλευρά είναι αρκετά ώριμη η κοινωνία μας να δεχτεί αυτές τις αλλαγές; Τα πρόσφατα γεγονότα μας αποδεικνύουν ότι δεν είμαστε αρκετά ώριμοι.

Η αποδοχή της διαφορετικότητας και της ισότητας είναι πλέον επιτακτική ανάγκη να γίνουν μέρος της βασικής μας εκπαίδευσης.

Το υπόβαθρο της κοινωνίας μας δεν είναι θεμελιωμένο έτσι ώστε να γίνει άμεσα αποδεκτή μια τόσο σημαντική αλλαγή. Θα χρειαστεί χρόνος ώστε να εδραιωθεί στην ελληνική οικογένεια η ισότητα και υπάρχουν σημαντικοί λόγοι γι' αυτό. Θα χρειαστεί να ανατρέξουμε στο παρελθόν για να τους εντοπίσουμε.

Στη χώρα μας οι κοινωνικές αλλαγές άργησαν να έρθουν λόγω της πολύχρονης κατοχής μας από την οθωμανική αυτοκρατορία και των πολέμων που ακολούθησαν. Η επιβίωση αποτελούσε προτεραιότητα, οπότε η μόρφωση παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα καθορίζοντας μέσα από τα αυστηρά παραδοσιακά πλαίσια τον ρόλο όλων των φύλων.

Παρότι η συνταγματική κατοχύρωση της ισότητας των φύλων έγινε το 1975 με την αναθεώρηση του συντάγματος, ακόμα και σήμερα, 50 χρόνια μετά, δυστυχώς οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που κυριαρχούν εμποδίζουν την κοινωνική μας εξέλιξη και ωριμότητα.

Χρειάστηκε να δολοφονηθούν πολλές γυναίκες για να αποδεχτούμε ως κοινωνία τον όρο «γυναικοκτονία» σήμερα. Η εργαλειοποίηση της γυναίκας, η θυματοποίηση και ο υποβιβασμός της ανθρώπινης υπόστασής της συνεχίζουν να υφίστανται καθώς ακόμα και σήμερα στις επαρχιακές περιοχές κυρίως η πατριαρχική οικογένεια θέτει τους κανόνες της μικρής κοινωνίας, κινεί τα ηνία και επιβάλλει τους δικούς της «νόμους».

Όμως μια γυναίκα που δεν έχει ενημερωθεί ποτέ για τα συνταγματικά της δικαιώματα και από μικρή ηλικία έχει γαλουχηθεί σε πατριαρχικές αντιλήψεις πιστεύοντας ότι είναι κατώτερη των ανδρών, πως θα ήταν δυνατόν να υπερασπιστεί τον εαυτό της σε οποιαδήποτε περίπτωση; Το κενό αυτό ήρθε να καλύψει αρχικά η εμφάνιση των φεμινιστικών κινημάτων.

Ο φεμινισμός θα μπορούσε να οριστεί ως κίνημα ριζοσπαστικό, φιλελεύθερο, μαρξιστικό, υπαρξιακό και σοσιαλιστικό. Στα τέλη του 19ου αιώνα και κατά τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα, το ελληνικό γυναικείο κίνημα κάνει την εμφάνισή του, και όπως συνέβαινε και σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες, αρχικά εστιάζει στο δικαίωμα των γυναικών που αφορά τη μόρφωση. Οι πρώτες Ελληνίδες γυναίκες που ασπάζονταν το κίνημα του φεμινισμού είναι δασκάλες. Εάν ένα άτομο δεν έχει γνώση ανάγνωσης και γραφής, δεν είναι ικανό να θεωρηθεί «δρών υποκείμενο», δηλαδή να άρει τη ζωή στα χέρια του και να πάρει αποφάσεις για αυτή ώστε να ζήσει όπως αυτός επιθυμεί. Αξίζει να σημειώσουμε, ότι ο φεμινισμός στα αρχικά χρόνια που έκανε την εμφάνισή του, δε θεωρούνταν κάποια αυτοτελή ιδεολογία. Οι πρωτοπόρες φεμινίστριες αποζητούσαν τη ριζική αλλαγή των ήδη υπάρχοντων ιδεολογιών, με σκοπό να θεωρήσουν το γυναικείο φύλο, ως μια ομάδα που δεχόταν τεράστια στέρηση στα δικαιώματά του. Με αφορμή λοιπόν τη στέρηση των δικαιωμάτων των γυναικών στον πολιτικό τομέα, ο φεμινισμός δραστηριοποίησε έναν μεγάλο αριθμό γυναικών στη Δύση, οι οποίες έδιναν τον δικό τους αγώνα για τα πολιτικά και τα κοινωνικά τους δικαιώματα. Ο φεμινισμός αλλιώς, όταν εμφανίστηκε, αντιπροσώπευε ένα ποσοστό γυναικών, που προέρχονταν από μεσαίες ή και υψηλές τάξεις, οι οποίες ζητούσαν να έχουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αποζητούσαν θα έλεγε κανείς μια αλλαγή και αναθεώρηση των απόψεων, που αφορούσαν το φύλο ([Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα από τις αρχές του 20ού αιώνα έως τη δεκαετία του 1960](#))

Μ Παναγούλη - 2022 - amitos.library.uop.gr ανάκτηση Μάρτιος 2024)

Φύλα όμως δεν υπάρχουν μόνο δύο. Σύμφωνα με την ελληνική ενδοκρινολογική εταιρία, ο όρος «διαφυλικός» (τρανσέξουαλ) εισήχθη για πρώτη φορά το 1923 από το γερμανό καθηγητή Hirschfield M. .

Εισήγαγε τον όρο για να περιγράψει άτομα που πιστεύουν ότι είναι «παγιδευμένα σε λάθος σώμα» και θέλουν να ζήσουν με το αντίθετο από το γενετικά καθορισμένο φύλο. Ο διαφυλισμός, ή δυσφορία του φύλου (gender dysphoria) είχε καταταχθεί από τα εγχειρίδια ψυχικής υγείας του παγκόσμιου οργανισμού υγείας στις ψυχιατρικές παθήσεις!

Μόλις το 2013 η αμερικανική ψυχιατρική εταιρία διευκρίνισε στην αναθεωρημένη έκδοση «διαγνωστικού και στατιστικού εγχειριδίου ψυχικών διαταραχών» το εξής πολύ σημαντικό: «η μη συμφωνία με το φύλο καθαυτή ΔΕΝ αποτελεί ψυχική διαταραχή». Το κρίσιμη σημασίας στοιχείο είναι η παρουσία κλινικώς σημαντικής δυσφορίας που απορρέει από αυτήν (δυσφορία-τραύμα).

Η δυσφορία αυτή μπορεί να οδηγήσει το άτομο στην ανάπτυξη συμπτωμάτων όπως η κοινωνική απομόνωση, η αγχώδης διαταραχή, η μοναξιά, η κατάθλιψη και άλλα.

Στη διαμόρφωση του φύλου συμβάλλουν καθοριστικά τόσο βιολογική (γενετικοί-ορμονικοί) όσο και περιβαλλοντικοί παράγοντες. Οι παραπάνω πληροφορίες είναι εύκολο να μας δώσουν μια σφαιρική εικόνα για τον στιγματισμό των «νοσούντων» οι οποίοι μέχρι πριν 10 χρόνια θεωρούνταν ψυχικά ασθενείς, την κοινωνική απομόνωση

που αυτό συνεπάγεται, τις πιθανές εκφράσεις ρατσισμού και βίας, καθώς η διαφορετικότητα των ψυχικά ασθενών δυστυχώς είναι πάντα ο νούμερο ένα στόχος χλευασμού.

Οι επικρίσεις της θεωρίας του φύλου που διακρίνει μεταξύ «sex» και «gender» για το γεγονός ότι γεννήθηκε σε ιατρικά εργαστήρια για την παρακολούθηση intersex παιδιών και trans ατόμων με το αιτιολογικό ότι «από αυτές τις διαταραχές έμφυλης ταύτισης, από περιπτώσεις παθολογικές, περιθωριακές, βγήκαν συμπεράσματα που υποτίθεται ότι έχουν καθολική αξία» (Levet, 2014), πέραν του αβάσιμου χαρακτηρισμού αυτών των καταστάσεων ως παθολογικών -καθώς αντιτίθεται στα δεδομένα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας που τις έχει αποπαθολογικοποιήσει- δεν δύνανται επ' ουδενί να ανατρέψουν το γεγονός ότι αυτή η διάκριση αμφισβητώντας τις ανθρωπολογικές ταξινομήσεις και τους τρόπους κατανόησης της σχέσης ανδρών και γυναικών, υπήρξε καίρια για τη διακοπή της σύνδεσης της βιολογικής τάξης με την ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Στις αρχές του 1970 η έννοια "gender" εισήχθη στις φεμινιστικές σπουδές και έγινε εργαλείο του φεμινιστικού κινήματος, με πρώτη να την υιοθετεί το 1972 την Ann Oakley στο έργο της «Sex Gender and Society» (Levet, 2014; Dorlin, 2008; Oakley, 2015). Το βιβλίο εστιάζει στην έμφυλη επιτελεστικότητα, στην οικοδόμηση της ταυτότητας φύλου και στην κατανόηση του αντικτύπου των έμφυλων ρόλων στην προσπάθεια για κατάκτηση ισότητας ανδρών και γυναικών. Δίδοντας έμφαση στον ρόλο της μάθησης, υποστηρίζει την κεντρική θέση ότι τα παιδιά μεταμορφώνονται σε ενήλικες που όχι μόνο γνωρίζουν τους ρόλους τους ως προς το φύλο, αλλά και που, μετά από μακροχρόνια μάθηση, αφομοιώνουν τους ρόλους αυτούς κάνοντάς τους μέρος της προσωπικότητάς τους (Oakley, 2015).

([Έμφυλοι προσανατολισμοί, διακρίσεις και διαδρομές του βίου](#)

Μ Μπίθα - 2022 - amitos.library.uop.gr, Ανάρτηση Μάρτιος 2024)

Το σημαντικότερο προσόν της σημερινής εποχής σε σύγκριση με το παρελθόν είναι η ευρεία πρόσβαση στην ενημέρωση και τη γνώση. Η ισότητα των ανθρώπων μας αφορά όλους ανεξαρτήτως φυλής, κοινωνικού υποβάθρου, οικονομικής κατάστασης, ακριβώς επειδή αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματά μας και την εξέλιξή μας ως είδος. Η εκπαίδευση όλων μας για την ισότητα οφείλει να είναι απαραίτητο και βασικό μάθημα τόσο σε σχολικό όσο και σε οικογενειακό επίπεδο. Οι βάσεις για την εδραίωση της ισότητας θα είναι γερές όταν από μικρή ηλικία τα παιδιά θα αναγνωρίζουν τα δικαιώματά τους και θα αποδέχονται τη διαφορετικότητα του κάθε ανθρώπου χωρίς να νιώθουν απειλή.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΓΚΟΒΕΝΗ